

Παιδόπολη «Αγία Όλγα»

Η Οικοκυρική Σχολή το 1932¹

Μετά την απελευθέρωση, η Φλώρινα, καθώς εντάσσεται στο πλέγμα των νεοελληνικών αστικών κέντρων του βορειοελλαδικού χώρου, αναπτύσσεται και διαμορφώνεται μέσα από τα νέα κοινωνικο-πολιτικά δεδομένα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που της προσφέρει ο τόπος και ο χώρος. Ως πρωτεύουσα μιας ευρύτερης περιφέρειας, εξοπλίζεται με νέα δημόσια και κοινωφελή κτίρια όπως η *Οικοκυρική Σχολή Θηλέων*. Το 1929, αρχίζουν οι προσπάθειες του *Συλλόγου προς διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων*, σε συνεργασία με τον Δήμο και τη Νομαρχία Φλώρινας, για την κατασκευή *Οικοτροφείου Θηλέων και Πρακτικής Σχολής* στην πόλη, με δυνατότητα φιλοξενίας 80 – 100 κορασίων².

Το αρχικό οικόπεδο, το οποίο παρεχώρησε ο Δήμος για το σκοπό αυτό, τμήμα από τα Γαλλικά νεκροταφεία, δεν έγινε αποδεκτό από τον Σύλλογο, γιατί η θέσις δεν είναι κατάλληλος και δι' άλλους μεν λόγους, αλλά και διότι η μετά του *Διδασκαλείου και των Στρατώνων γειτνιάσις* δεν είναι η εις *Οικοτροφείον Θηλέων* αρμόζουσα. Το νέο οικόπεδο στο ΒΑ τμήμα της πόλης μεταξύ των *χαραδρών της νέας περιφερειακής Λεωφόρου και της τοιαύτης Στρατηγού Ανρύ*, στη θέση των τούρκικων νεκροταφείων, θεωρήθηκε περισσότερο κατάλληλο. Την αρχιτεκτονική μελέτη του κτιρίου ανέλαβε ο «σχολικός» μηχανικός Σπ. Καλλέργης και τη στατική ο πολιτικός μηχανικός Π. Καμπάς. Στο σχεδιασμό

¹ Μεκάσης, Δ. *Η ιστορία του κτηρίου της Οικοκυρικής Σχολής Φλώρινας*. Διαθέσιμο στο: <http://vounisios.pblogs.gr/2015/09/h-istoria-toy-kthrioy-ths-oikokyrikhs-sholhs-flwrinas.html> (ημερομηνία πρόσβασης: 21/3/2016).

² Ζαρκάδα Πιστιόλη Χρ. (2003). *Η αρχιτεκτονική της Φλώρινας στην Περίοδο του Μεσοπολέμου*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Σχολή Πολυτεχνική. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή), 81 – 82 & 185 – 188.

διατηρούνται οι αρχές της κλασικιστικής οργάνωσης στη σύνθεση, ενώ η έντονη σχηματοποίηση των ανοιγμάτων που εγγράφονται ως καθαρά γεωμετρικά σχήματα στις όψεις, με παράλληλη απλοποίηση των διακοσμητικών στοιχείων-ταινιών, παραπέμπει στην Art Deco μορφολογική έκφραση, χωρίς να λείπουν αναφορές στη γραφική αρχιτεκτονική με τα ξύλινα φουρούσια της στέγης και του στέγαστρου της ΒΔ εισόδου³.

Το όλο εγχείρημα εντάσσεται στην ιδέα της πραγμάτωσης του γλωσσικού εξελληνισμού των Βορείων Επαρχιών με θεσμούς όπως τα νυχτερινά σχολεία, τα Νηπιαγωγεία, οι Οικοκυρικές Σχολές και οι Γεωργικές Σχολές παρουσιάζουν πολλά κοινά σημεία με ανάλογες δράσεις στον ίδιο χώρο⁴, είτε του Ελληνικού Κράτους την περίοδο του Μεσοπολέμου, είτε του *Συλλόγου προς Διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων* μετά το 1912, είτε της Μακεδονικής Φιλεκπαιδευτικής Αδερφότητας, τις δράσεις και το σκεπτικό της οποίας φαίνεται ότι αντέγραψαν οι σύμβουλοι των ανακτόρων⁵.

Με την έναρξη του ελληνοϊταλικού πολέμου το 1940, το κτίριο επιτάχτηκε από το ελληνικό στρατό και χρησιμοποιήθηκε ως στρατιωτικό νοσοκομείο. Οι περισσότερες οικοτρόφες μαθήτριες επέστρεψαν στους τόπους καταγωγής τους και, το καλοκαίρι του 1941, η Οικοκυρική Σχολή του *Συλλόγου προς Διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων* κλείνει οριστικά. Από τον Απρίλιο του 1941, που εισέβαλαν τα γερμανικά στρατεύματα, το κτίριο της Οικοκυρικής Σχολής έγινε κέντρο ψυχαγωγίας του γερμανικού στρατού. Μετά την απελευθέρωση, στις αρχές του 1945, στο κτίριο στεγάστηκε μια μονάδα του βρετανικού στρατού, και όταν αυτή απεχώρησε το κτίριο έμεινε άδειο⁶.

Το κτίριο επαναχρησιμοποιείται το 1952 – 1953 ως *Παιδόπολη «Αγία Όλγα»*. Οι παιδοπόλεις εμφανίστηκαν για πρώτη φορά το 1947, φέροντας ένα συγκεκριμένο ιδεολογικό μανδύα, αλλά ανταποκρινόμενες, παράλληλα, στις οξείες ανάγκες προστασίας παιδιών που στερήθηκαν, μόνιμα ή προσωρινά, το οικογενειακό τους περιβάλλον στα ερείπια που άφησαν ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και στη συνέχεια ο εμφύλιος, την ευθύνη των οποίων είχε η *Ειδική*

³ Ό.π.

⁴ Βούρη, Σ.(2005). *Οικοτροφεία και υποτροφίες στη Μακεδονία (1903-1913): Τεκμήρια ιστορίας*. Αθήνα, Gutenberg

⁵ Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2006). *Η εκπαιδευτική πολιτική του Ελληνικού Κράτους στη Μακεδονία στο πλαίσιο του Μακεδονικού Ζητήματος. Το παράδειγμα της Δυτικής Μακεδονίας*. Αθήνα: Gutenberg.

⁶ Μεκάσης, Δ. ό.π.

Υπηρεσία Περίθαλψης Ελληνοπαίδων. Στην περίοδο από το 1947 έως το 1950, λειτούργησαν 53, σύμφωνα με τις καταγραφές, παιδοπόλεις, σε όλη την έκταση της χώρας. Σε αυτό το διάστημα (1-5-1952) τοποθετείται κατά ορισμένες πηγές και η έναρξη λειτουργίας της *Παιδόπολης «Αγία Όλγα»*, ενώ κατά άλλες, επικρατέστερες, αναφέρεται, ως ημερομηνία ίδρυσής της η 14-2-1953. Το οίκημα που τη στέγασε διατέθηκε έναντι συμβολικού μισθώματος από το *Σύλλογο προς Διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων*, ενώ ως ημερομηνία έναρξης της μίσθωσης καταγράφεται η 1-5-1952⁷.

Οι Παιδουπόλεις συνδέθηκαν κατεξοχήν με το βασιλικό παιδοφύλαγμα. Η σύστασή τους παρουσιάστηκε ως ένα επίτευγμα μεγάλης σημασίας που απέτρεπε τη μετακίνηση των παιδιών από το Δημοκρατικό Στρατό στις ανατολικές χώρες, πράξη που είχε καταγγεληθεί από την ελληνική κυβέρνηση στον ΟΗΕ ως Διεθνές Έγκλημα της Γενοκτονίας και έγκλημα κατά της ανθρωπότητας. Για το λόγο αυτό μερίδα του τύπου της εποχής, όταν αναφέρεται στη Φρειδερίκη, χρησιμοποιεί το χαρακτηρισμό *Μεγάλη Μάννα*. Την περίοδο 1949-1950 ολοκληρώθηκε ο επαναπατρισμός 15000 παιδιών των παιδουπόλεων στις εστίες τους και η βασιλική προπαγάνδα της εποχής χαιρέτιζε διθυραμβικά το έργο που είχε συντελεστεί. Η εκτελεστική Επιτροπή του Εράνου εφάρμοσε το σύστημα ομαδικής διαβίωσης των παιδιών στις παιδουπόλεις. Το σύστημα αυτό έδινε έμφαση στην εξύμνηση του ελληνοχριστιανικού ιδεώδους και της μάννας όλων των παιδιών, της Φρειδερίκης. Επιπρόσθετα, στις παιδουπόλεις παρεχόταν παράλληλα με την εγκύκλιο εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση. Τα παιδιά παρακολουθούσαν τα μαθήματα του Δημοτικού Σχολείου και διδάσκονταν και μια χρήσιμη τέχνη. Για το λόγο αυτό, στο πλαίσιο ορισμένων παιδουπόλεων, λειτούργησαν και κατώτερες επαγγελματικές σχολές. Μάλιστα, ορισμένες παιδουπόλεις λειτουργούσαν ως αγροτοπαιδουπόλεις, στις οποίες τα παιδιά ειδικεύονταν στην εφαρμοσμένη γεωργία και στη μηχανική καλλιέργεια. Από το

⁷ *Κέντρο Προστασίας του Παιδιού Φλώρινας - πρώην Παιδόπολη Αγία Όλγα.* Διαθέσιμο στο: http://www.enallaktikos.gr/kg15el_kentro-prostasias-toy-paidioy-flwrinas-prwin-paidopoli-agia-olga_a2998.html (ημερομηνία πρόσβασης: 21/3/2016).

1947 έως το 1964, σύμφωνα με τον απολογισμό της Βασιλικής Πρόνοιας, αποφοίτησαν από τις παιδουπόλεις 33.989 παιδιά⁸.

Η Βασίλισσα Φρειδερίκη στη σχολή το 1955 στην έπαρση της σημαίας⁹

Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου με το Εκπαιδευτικό και Διοικητικό Προσωπικό της Σχολής μαζί με τις μαθήτριες και τον Ιερέα που έκανε την κατήχηση, πριν από την απογευματινή έξοδο της Κυριακής το 1956¹⁰

Μετά την περίοδο των έντονων ανακατατάξεων και έως το 1970, το Ίδρυμα λειτούργησε ως *Αγροτική και Οικοκυρική Σχολή* απευθυνόμενη σε κορίτσια αγροτικών οικογενειών του Νομού, που είχαν ολοκληρώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Όπως δηλώνει η επωνυμία της, αποσκοπούσε στην παροχή δεξιοτήτων που θα κάλυπταν υπαρκτές ανάγκες της υπαίθρου, προσφέροντας μύηση στις διαδικασίες της αγροτικής παραγωγής και παράλληλη προετοιμασία για την ανάληψη του παραδοσιακού γυναικείου ρόλου στην οικογένεια. Το πρόγραμμα ενδεικτικά περιελάμβανε πρακτική εκπαίδευση στη γεωργική και οικιακή κτηνοτροφική παραγωγή, τη μαγειρική-ζαχαροπλαστική, τη ραπτική, τη χειροτεχνία, την υφαντική, την ταπητουργία, θεωρητικά μαθήματα για τη βρεφοκομία, την υγιεινή, τη γεωπονία, αλλά και στοιχεία των μαθημάτων που διδάσκονταν τα συνομήλικα τους στην τυπική εκπαίδευση. Η εκπαίδευση είχε διετή διάρκεια¹¹.

⁸ Ανδρέου, Α., Ηλιάδου-Τάχου, Σ. & Μπέτσας, Γ. (2008). Από το «παιδομάζωμα» στο βασιλικό «παιδοφύλαγμα»: μεταπολεμικές όψεις κοινωνικής δικαιοσύνης στις Βόρειες επαρχίες της χώρας. Στο *5ο Επιστημονικό Συνέδριο Ιστορίας Εκπαίδευσης με θέμα: «Εκπαίδευση και Κοινωνική Δικαιοσύνη»*. Διαθέσιμο στο:

<http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/?section=985&language=el&itemid706=1112>

(ημερομηνία πρόσβασης: 21/3/2016).

⁹ Αρχείο Στέλλας Λιάσκου-Πύρζα.

¹⁰ Ό.π.

¹¹ Κέντρο Προστασίας του Παιδιού Φλώρινας - πρώην Παιδόπολη Αγία Όλγα. ό.π.

Οι οικοκυρικές σχολές του Β.Ε.Ι. δέχονταν οικότροφες για έναν χρόνο κορίτσια ηλικίας 15-18 ετών, προκειμένου να επιστρέψουν στα σπίτια τους ιδανικές νοικοκυρές. Οι οικοκυρικές σχολές δέχονταν ως υπότροφες κυρίως κοπέλες από παραμεθόρια χωριά και είχαν συστηθεί και σε περιοχές στις οποίες το γλωσσικό περιβάλλον της ενδοχώρας ήταν ξενόφωνο, όπως η Φλώρινα, με σκοπό την προετοιμασία ελληνοφώνων μητέρων που θα εξελληνίσουν γλωσσικά τα παιδιά τους. Τέτοιες σχολές λειτουργούσαν στη Λάρισα, Ζάκυνθο, Νεάπολη Κρήτης, Λέρο, Κατερίνη, Σάμο, Φλώρινα. Στη συγκυρία του 1961 οι σχολές αυτές φιλοξενούσαν 660 κορίτσια¹².

Από το 1970 έως το 1980 η μονάδα μετεξελίχθηκε σε κλειστή *Επαγγελματική Σχολή*, από όπου οι μαθήτριες αποκόμιζαν βεβαίωση Κατωτέρας Τεχνικής Σχολής στον τομέα της ραπτικής ή της πλεκτικής. Παράλληλα, καταρτίζονταν στη μαγειρική, το κέντημα και την υφαντική. Τα κορίτσια στα οποία απευθυνόταν η Σχολή ήταν αυτά με ηλικία από 13 έως 15 ετών, με ορισμένες αποκλίσεις προς τα πάνω όταν κρινόταν ότι συνέτρεχαν ειδικές προϋποθέσεις. Από το 1980, η Παιδόπολη, προσαρμοζόμενη στη διαφοροποίηση των αναγκών και έχοντας απαλλαγεί σταδιακά από τα εκάστοτε ιδεολογικά φορτία, λειτουργεί αδρά με τη σημερινή της μορφή. Το 1998, με το Ν. 2646, ο Ε.Ο.Π. καταργήθηκε από αυτοτελές Ν.Π.Ι.Δ. και συγχωνεύτηκε με τον Εθνικό Οργανισμό Κοινωνικής Φροντίδας (Ε.Ο.Κ.Φ.), με συνέπεια όλες οι αρμοδιότητες και οι υπηρεσίες του να μεταφερθούν και να ασκούνται από τον Ε.Ο.Κ.Φ. Τον Αύγουστο της ίδιας χρονιάς, γίνεται συνένωση της *Παιδόπολης «Αγία Όλγα»* με τον *Τομέα Κοινωνικής Φροντίδας Φλώρινας* και αποτελούν πλέον τον ενιαίο *Φορέα Παροχής Κοινωνικών Υπηρεσιών*, που ονομάζεται *Κοινωνικές Υπηρεσίες Ε.Ο.Π Νομού Φλώρινας*. Ο φορέας αυτός παρέχει τις υπηρεσίες του ως το Φεβρουάριο του 2003, που διαχωρίζονται ξανά οι δύο Υπηρεσίες. Ταυτόχρονα γίνεται και η μεταστέγαση της *Παιδόπολης* σε πτέρυγα, που παραχωρήθηκε με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας από το Κέντρο Παιδικής Μέριμνας Αρρένων Φλώρινας (Κ.Π.Μ.Α.)¹³.

Βιβλιογραφία

¹² Ανδρέου, Α., Ηλιάδου-Τάχου, Σ. & Μπέτσας, Γ. (2008). *ό.π.*

¹³ *Κέντρο Προστασίας του Παιδιού Φλώρινας - πρώην Παιδόπολη Αγία Όλγα. ό.π.*

Βούρη, Σ.(2005). *Οικοτροφεία και υποτροφίες στη Μακεδονία (1903-1913): Τεκμήρια ιστορίας*. Αθήνα, Gutenberg.

Ανδρέου, Α., Ηλιάδου-Τάχου, Σ. & Μπέτσας, Γ. (2008). Από το «παιδομάζωμα» στο βασιλικό «παιδοφύλαγμα»: μεταπολεμικές όψεις κοινωνικής δικαιοσύνης στις Βόρειες επαρχίες της χώρας. Στο *5ο Επιστημονικό Συνέδριο Ιστορίας Εκπαίδευσης με θέμα: «Εκπαίδευση και Κοινωνική Δικαιοσύνη»*. Διαθέσιμο στο:

<http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/?section=985&language=el&itemid706=1112> (ημερομηνία πρόσβασης: 21/3/2016).

Αρχείο Στέλλας Λιάσκου-Πύρζα.

Ζαρκάδα Πιστιόλη Χρ. (2003). *Η αρχιτεκτονική της Φλώρινας στην Περίοδο του Μεσοπολέμου*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Σχολή Πολυτεχνική. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή).

Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2006). *Η εκπαιδευτική πολιτική του Ελληνικού Κράτους στη Μακεδονία στο πλαίσιο του Μακεδονικού Ζητήματος. Το παράδειγμα της Δυτικής Μακεδονίας*. Αθήνα: Gutenberg.

Κέντρο Προστασίας του Παιδιού Φλώρινας - πρώην Παιδόπολη Αγία Όλγα. Διαθέσιμο στο: http://www.enallaktikos.gr/kg15el/kentro-prostasias-toy-paidioy-flwrinas-prwin-paidopoli-agia-olga_a2998.html (ημερομηνία πρόσβασης: 21/3/2016).

Μεκάσης, Δ. *Η ιστορία του κτηρίου της Οικοκυρικής Σχολής Φλώρινας*. Διαθέσιμο στο: <http://vounisios.pblogs.gr/2015/09/h-istoria-toy-kthrioy-ths-oikokyrikhs-sholhs-flwrinas.html> (ημερομηνία πρόσβασης: 21/3/2016).